

Umění z laboratoře?

Žádné zkumavky ani bílé pláště. Místo nich najdete v multimediální laboratoři Mezinárodního centra pro umění a nové technologie (CIANT) počítače, MIDI pulty, projektory, polarizační brýle, prostě nutné rekvizity pro práci v oblasti počítačové grafiky a virtuální reality. Umělci zde spolu s inženýry pracují na mezinárodních projektech propojujících rozličné obory: „Snažíme se vytvářet podmínky pro mezioborovou spolupráci. Vymýšlíme postupy, jak iniciovat a podporovat uměleckou tvorbu využívající nejpokročilejší digitální média. V tomto procesu často dochází k nečekaným zvrátům, inspiracím a ovlivňování mezi vědci a umělci“, popisuje každodenní atmosféru ředitel laboratoře a celého centra CIANT Pavel Smetana, kterému se v Praze podařilo etablovat ojedinělou platformu zaměřenou na umění a nové technologie.

Zatímco po celé Evropě podobná střediska fungují zpravidla se značnou a stále vzrůstající podporou měst anebo ministerstev, u nás se dosud multimediální tvorba jeví jako velká neznámá. Projevuje se to především tím, že obor nových médií je i navzdory velkému zájmu nastupující mladé generace umělců oficiálními strukturami přehlížen a nemá například ani jednoznačně definovanou grantovou politiku.

Nedostatek informovanosti i příležitostí přímo se zapojit do mezinárodní spolupráce se snaží změnit řada konkrétních projektů, jichž se CIANT účastní. Již v roce 2002 se stal jedním z vůbec prvních hlavních organizátorů projektu podporovaného evropským grantovým programem Kultura 2000. „Vize obstat v řízení, kterého se účastní několik stovek mezinárodních konsorcií, je obrovskou výzvou pro každý skutečně motivovaný tým. Domnívám se, že právě otevřenost vůči novým principům tvorby, vycházející z propojování médií a disciplín, je žádoucím „motorem“ změny. Inovace a kreativita se stávají naprosto nutnými podmínkami úspěchu. Nejste-li ochotni spolupracovat, využívat efektivně nové technologie a podílet se na definici nastupujících trendů, pak se automaticky vyřazujete z konkurenčního boje“, komentuje kontext evropské kulturní spolupráce Pavel Sedlák, podílející se na přípravě několika projektů, kterými CIANT zaujal odbornou i laickou veřejnost v mnoha evropských zemích. Na jaře tohoto roku například připravil

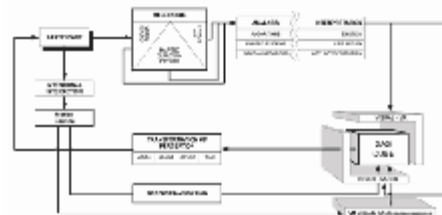

ve spolupráci s tanečníkem Emiliem Calcagnem z francouzského souboru současného tance Ballet Preljocaj originální performanci, prezentovanou v rámci festivalu Corps à Coeur v Aix-en-Provence. Těžištěm poetiky celého představení, které nese název „Mezi reálným a virtuálním“, bylo experimentální propojení fyzického výkonu tanečníka s trojrozměrným virtuálním prostředím. Na tomto projektu lze výstižně charakterizovat princip mezioborové spolupráce: vizuální či hudební stránka sama o sobě tvoří pouze výchozí materiál, s nímž pracují další tvůrci; programátoři řeší otázky spojené se snímáním a překladem pohybu, umělci soustředění na dynamickou modifikaci trojrozměrných grafických objektů v reálném čase pak otázky interpretace pohybu na scéně atd. Interaktivní

média zkrátka vytvářejí nová audiovizuální prostředí, kladoucí složité a nečekané požadavky nejen na samotné tvůrce, ale rovněž na diváky.

Nedílnou součástí těchto pokusů integrovat poznatky vědy, rozvíjet technická řešení v oblasti interfejsů a na obecné rovině přinášet nová témata do světa umění, je samozřejmě internet. CIANT se stal členem permanentní interaktivní sítě MARCEL (Multimedia Art Research Centres and Electronic Laboriem), využívající širokopásmový internet pro kolaborativní umělecké a vzdělávací on-line projekty. Jednou z posledních akcí byla streamovaná přednáška zakladatele fraktální geometrie Benoita Mandelbrota, který hovořil o vztahu fraktálů k mechanismům finančních trhů. Nové formy komunikace a především distribuce kulturního obsahu, které s sebou přinášejí síťové technologie, jsou také základem dalšího projektu podporovaného programem Kultura 2000: CIANT ve spolupráci s pražským Palácem Akropolis, nad jehož multifunkčním sálem podobně jako studentské internetové Rádio Akropolis provozuje svou laboratoř, realizuje projekt e-Agora, jehož cílem je propojení scénického umění s prvky virtuální reality, zejména přenesení některých tvůrčích praktik do sdíleného trojrozměrného prostoru na internetu. Výsledky tohoto projektu budou poprvé prezentovány v květnu příštího roku jako součást programu druhého ročníků festivalu ENTERmultimediale, který v Praze představí autory interaktivních instalací, tanečníky, performery a hudebníky pracující s počítačovými technologiemi, ale také filozofy a historiky umění reflektující nová média.

Patrně nejradikálnějším projektem, v němž CIANT prosazuje nové modely spolupráce vědy a umění, je projekt Pátého rámcového programu Evropské komise zaměřený na technologie informační společnosti, nazvaný ALTERNE (Alternative Realities in Networked Environments). Tento projekt z oblasti virtuální a smíšené reality, jehož se účastní jak zástupci uměleckých akademií, tak vědecká pracoviště a soukromé společnosti technologického zaměření, má podle slovenského umělce Ivora Diosi, který je v Praze na rezidenčním pobytu, „za cíl usnadnit a především prohloubit umělecké experimentování s herními technologiemi, přispět k jejich modifikacím pro potřeby uměleckého tvoření a zvýšit potenciál jejich užití pro „alternativní“ chování virtuálního prostředí.“ Výzkumná práce, koordinovaná Univerzitou v Teesside (Velká Británie), se proto zaměřuje především na techniky kvalitativní fyziky a hybridní formy kauzality; na festivalu ENTERmultimediale 2 se poté diváci budou moci setkat s dosud neprezentovanými prototypy interaktivních instalací, které využívají softwarové komponenty podporující nejrůznější „fyzikální aberace“.

Laboratorní duch Mezinárodního centra pro umění a nové technologie (CIANT) nesporně vyvolává značná očekávání. Děje se tu něco, o čem jiné kulturní instituce v České republice buď teprve uvažují jako o budoucím vývoji umění anebo se ani neobtěžují tyto změny registrovat. Podoby kulturního projevu jsou přitom dnes díky novým médiím již natolik diverzifikovány, že by bylo vážnou chybou nechávat podobné experimenty za zavřenými dveřmi. Je naopak třeba vnímat pozitivní impulsy přicházející z vybraných pozic akademického a průmyslového prostředí, které se snaží progresivně začlenit své studenty či pracovníky do širšího kreativního kontextu a nového modelu výměny kompetencí. Příkladem může být nový studijní program Intermédia a technologie, společný pro pražské fakulty Akademie múzických umění, Vysokou školu uměleckoprůmyslovou a Fakultu elektrotechnickou ČVUT, u jehož zrodu stál CIANT jako zástupce nevládní neziskové sféry. Jedním z lektorů tohoto

programu je Bohuš Získal, technický ředitel centra CIANT, jehož komentář trefně vystihuje nesnadnou úlohu prostředníka mezi oblastmi umění, vědy a techniky: „*Minimálně od poloviny šedesátých let probíhá s neuvěřitelnou intenzitou novodobý dialog dvou na první pohled oddělených světů, dvou kultur, jak situaci popsal C. P. Snow, světa umění a humanitních věd na straně jedné, a technologií spjatých s exaktními vědami na straně druhé. Nejde mi přirozeně o to, spor jednou provždy vyřešit; pouze se pokouším studentům přístupným jazykem vysvětlit, na jakých technických základech stojí vybrané umělecké projekty či jaký je estetický potenciál některých nových technologií. Opravdovým problémem je zjednodušování: nechci, aby mladí umělci měli pocit, že každý další prefabrikovaný efekt je pro ně zaručenou cestou k úspěchu. Pokročilá praxe umělecké tvorby v oblasti nových médií vypadá jinak - nelze diktovat inženýrům. Umělci musí porozumět vnitřním a vývojovým principům médií, využívat interaktivní mechanismy a provokovat novými otázkami.*“

Jiří Nebeský

Další zdroje: <http://www.ciant.cz>
<http://e-agera.palacakropolis.cz/>
<http://www.alterne.info/>
<http://www.mmmarcel.org/>